

Υπόμνημα Συλλόγου Εκτάκτων Αρχαιολόγων

Α. Για τους παράνομους και καταχρηστικούς όρους της σύμβασης που κλήθηκαν να υπογράψουν οι συνάδελφοι της πιο πρόσφατης ομάδας συμβασιούχων (4η ομάδα, Ιούλιος 2021) στο έργο κατασκευής του αεροδρομίου στο Καστέλλι Ηρακλείου Κρήτης.

Ως Σύλλογος, θεωρώντας ότι η υπ' αριθμ. ΩΞΙ54653Π4-ΠΥΦ Σύμβαση (συνημ. 1) εμπεριέχει όρους που είναι παράνομοι και καταχρηστικοί, επισημαίνουμε:

1. Στην 3^η σελίδα της ανωτέρω σύμβασης, στο τέλος της δεύτερης παραγράφου ορίζονται τα εξής: *«ο εργαζόμενος γνωρίζει και αποδέχεται ανεπιφύλακτα ότι οι πληρωμές των πραγματοποιούμενων δαπανών για αρχαιολογικές εργασίες και έρευνες θα γίνονται μέσω της Ενιαίας Αρχής Πληρωμών (Ε.Α.Π.), σύμφωνα με τον χρόνο που καταβάλλεται η σχετική δαπάνη της μισθοδοσίας (eps) από την αρμόδια Οικονομική Υπηρεσία του Υπουργείου Υποδομών & Μεταφορών. Προς τούτο ουδεμία ευθύνη έχει ή γεννάται για το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού για τυχόν μη ακριβόχρονη πληρωμή του εργαζόμενου».*

Σύμφωνα με τα άρθρα 648 του ΑΚ: *«Με τη σύμβαση εργασίας ο εργαζόμενος έχει υποχρέωση να παρέχει, για ορισμένο ή αόριστο χρόνο, την εργασία του στον εργοδότη και αυτός να καταβάλλει το συμφωνημένο μισθό».*

Σύμφωνα δε με το άρθρο 653 του ΑΚ: *«Ο εργοδότης έχει υποχρέωση να καταβάλλει το συμφωνημένο ή το συνηθισμένο μισθό».*

Από τα παραπάνω άρθρα του ΑΚ, συνάγεται ρητά ότι ο εργοδότης έχει υποχρέωση να καταβάλλει το συμφωνημένο μισθό στον εργαζόμενο. Η ανωτέρω διάταξη είναι αναγκαστικού δικαίου και συνεπώς δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να προβλεφθεί εξαίρεση του εργοδότη από την παραπάνω υποχρέωση, σε περίπτωση δε που προβλέπεται τέτοιος όρος στη σύμβαση εργασίας, αυτός είναι αυτοδίκαια άκυρος ως παράνομος, για τον λόγο ότι αντίκειται στις ανωτέρω αναγκαστικού δικαίου διατάξεις του ΑΚ. Περαιτέρω, η ανωτέρω υποχρέωση αφορά στον πραγματικό εργοδότη στον οποίο παρέχει την εργασία του ο εργαζόμενος και ο οποίος επωφελείται και καρπύεται της εργασίας του εργαζομένου και όχι οποιονδήποτε τρίτο. Πολλώ δε μάλλον όταν στην προκειμένη περίπτωση ο πραγματικός εργοδότης, ήτοι το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού, είναι και αυτός που υπογράφει τη σύμβαση με τον εργαζόμενο. Δεν μπορεί επομένως ο εργοδότης να επιφυλάξει στη σύμβαση εργασίας ρήτρα ότι δεν φέρει ευθύνη σε περίπτωση *«μη ακριβόχρονης πληρωμή του εργαζόμενου»*, αφού η ρήτρα αυτή αντίκειται ευθέως στην αναγκαστικού δικαίου διάταξη του άρθρου 648 του Αστικού Κώδικα και επομένως είναι άκυρη ως παράνομη και καταχρηστική και ως εκ τούτου δεν παράγει έννομες συνέπειες.

2. Επιπλέον, στην 3^η σελίδα της ανωτέρω σύμβασης, στην 5^η παράγραφο ορίζονται τα εξής: *«Ρητώς διευκρινίζεται και ορίζεται ότι αμοιβή θα οφείλεται μόνο για πραγματικά παρεχόμενες εργασίες και δεν θα αμείβεται για όσες ημέρες θα απουσιάζει αδικαιολόγητα».*

Σύμφωνα με το άρθρο 656 του ΑΚ: *«Αν ο εργοδότης έγινε υπερήμερος ως προς την αποδοχή της εργασίας ο εργαζόμενος έχει δικαίωμα να απαιτήσει την πραγματική απασχόληση του, καθώς και το μισθό για το διάστημα που δεν απασχολήθηκε. Δικαίωμα να απαιτήσει το μισθό έχει ο εργαζόμενος και στην περίπτωση που η*

αποδοχή της εργασίας είναι αδύνατη από λόγους που αφορούν στον εργοδότη και δεν οφείλονται σε ανώτερη βία.

Στις ανωτέρω περιπτώσεις ο εργαζόμενος δεν είναι υποχρεωμένος να παράσχει την εργασία σε άλλο χρόνο. Ο εργοδότης, όμως, έχει δικαίωμα να αφαιρέσει από το μισθό καθετί που ο εργαζόμενος ωφελήθηκε από τη ματαίωση της εργασίας ή από την παροχή της αλλού».

Από το παραπάνω άρθρο του ΑΚ, συνάγεται ρητά ότι ο εργοδότης έχει υποχρέωση να καταβάλει το συμφωνημένο μισθό στον εργαζόμενο, **όχι μόνο για την πραγματικά παρεχόμενη εργασία του τελευταίου, αλλά και σε άλλες περιπτώσεις, όπως στην περίπτωση που ο εργοδότης έγινε υπερήμερος ως προς την αποδοχή της εργασίας, αλλά και στην περίπτωση που η αποδοχή της εργασίας είναι αδύνατη από λόγους που αφορούν στον εργοδότη και δεν οφείλονται σε ανώτερη βία.**

Η ανωτέρω διάταξη είναι επίσης αναγκαστικού δικαίου και συνεπώς δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να προβλεφθεί εξαίρεση του εργοδότη από την παραπάνω υποχρέωση, ούτε βεβαίως μπορεί να περιορίσει συμβατικά ο εργοδότης τη βασική υποχρέωση του, η οποία είναι η καταβολή του μισθού στον εργαζόμενο μόνο για πραγματικά παρεχόμενη υπηρεσία, αφού ο ανωτέρω περιορισμός αντίκειται εμμέσως πλην σαφώς προς τις ανωτέρω αναγκαστικού δικαίου διατάξεις του άρθρου 656 του ΑΚ. Επομένως η ρήτρα που περιλαμβάνεται στην ανωτέρω σύμβαση εργασίας ότι «αμοιβή θα οφείλεται μόνο για πραγματικά παρεχόμενες εργασίες και δεν θα αμείβεται για όσες ημέρες θα απουσιάζει αδικαιολόγητα», είναι προφανώς παράνομη και καταχρηστική και δεν παράγει έννομες συνέπειες. Η παρανομία της ανωτέρω διάταξης καθίσταται ακόμα περισσότερο ξεκάθαρη και σαφής, αν ληφθεί υπόψη σε συνδυασμό με την ανωτέρω ρήτρα που έχει θέσει το υπουργείο ότι: «ουδεμία ευθύνη έχει ή γεννάται για το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού για τυχόν μη ακριβόχρονη πληρωμή του εργαζόμενου». Και τούτο γιατί όπως αναλύθηκε ανωτέρω η καταβολή του συμφωνημένου μισθού είναι η βασική υποχρέωση του εργοδότη, η δε μη έγκαιρη καταβολή αυτού είναι η συνηθέστερη περίπτωση που καθιστά **υπερήμερο τον εργοδότη ως προς την αποδοχή της εργασίας, σε αυτήν την περίπτωση δε ο εργαζόμενος έχει δικαίωμα να απαιτήσει την πραγματική απασχόληση του, καθώς και το μισθό για το διάστημα που δεν απασχολήθηκε, σύμφωνα με το άρθρο 656 του ΑΚ.**

Παρέχει επομένως ο νομοθέτης μας με τις ανωτέρω διατάξεις την άμυνα στον εργαζόμενο απέναντι στην αθέτηση της βασικής υποχρέωσης του εργοδότη που είναι η έγκυρη καταβολή του μισθού του, να εξακολουθεί να διατηρεί την αξίωση για τον μισθό του ακόμα και για το διάστημα που δεν ασχολήθηκε σε περίπτωση που αυτός έχει καταστεί υπερήμερος ως προς την αποδοχή της εργασίας. Το ίδιο και στην περίπτωση που η αποδοχή της εργασίας είναι αδύνατη από λόγους που αφορούν στον εργοδότη και δεν οφείλονται σε ανώτερη βία, όπως έχει συμβεί δυστυχώς στο παρελθόν σε εργαζόμενους του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού, οι οποίοι απασχολούνταν σε έργα που βρίσκονται μακριά από τον τόπο κατοικίας τους και εξαιτίας των μεγάλων καθυστερήσεων στην πληρωμή του μισθού τους από το τελευταίο (ακόμα και έξι μήνες ή έως 1 έτος καθυστέρηση), αδυνατούσαν να μεταβούν στην εργασία τους, λόγω αδυναμίας να καλύψουν τα έξοδα μετακίνησης από και προς την εργασία τους (βενζίνες για τα ΙΧ αυτοκίνητά τους ή εισιτήρια αστικών και υπεραστικών συγκοινωνιών).

Εξ όλων των ανωτέρω συνάγεται σαφώς ότι δεν δικαιούται ο εργοδότης να επιφυλάξει στη σύμβαση εργασίας ρήτρα ότι «αμοιβή θα οφείλεται μόνο για πραγματικά παρεχόμενες εργασίες και δεν θα αμείβεται για όσες ημέρες θα απουσιάζει

αδικαιολόγητα», αφού η ρήτρα αυτή αντίκειται ευθέως στην αναγκαστικού δικαίου διάταξη του άρθρου 656 του Αστικού Κώδικα και επομένως είναι άκυρη ως παράνομη και καταχρηστική και ως εκ τούτου δεν παράγει έννομες συνέπειες.

Τέλος, επισυνάπτουμε (συνημ. 2) παράδειγμα σύμβασης εργασίας αρχαιολόγου στο ίδιο έργο, αλλά σε προηγούμενη ομάδα συμβασιούχων (Νοέμβριος 2020). Επιθυμούμε να τονίσουμε ότι ποτέ άλλοτε στην ιστορία των συμβάσεων του υπουργείου Πολιτισμού (ή και οποιουδήποτε άλλου υπουργείου), και σε καμία άλλη περίπτωση σύμβασης στην ιστορία της Ενιαίας Αρχής Πληρωμών (η οποία διατηρεί πολλά έργα σε όλη την επικράτεια), παρά μόνο στην περίπτωση που εδώ καταγγέλλουμε, δεν έχει υπάρξει όρος αποποίησης ευθύνης για «μη ακριβόχρονη πληρωμή των εργαζομένων», και πρακτικής νόθευσης της υποχρέωσης (και της έννοιας) του εργοδότη. Δεν ανοίγουμε καν τη συζήτηση ότι η «μη ακριβόχρονη» καταβολή της μισθοδοσίας είναι ένας απολύτως αόριστος όρος, στην πραγματικότητα ευθέως υποτιμητικός προς τους εργαζόμενους, και χρονικώς κυμαινόμενος από τη 1 ημέρα καθυστέρησης, μέχρι το άπειρο.

Β. Για την ενέργεια της Εφορείας Αρχαιοτήτων Ηρακλείου (ΕΦΑΗ) να παρακρατά ημερομίσθια και ένσημα 4 ημερών, από απολύτως σύννομη και τυπική βήμερη επίσχεση εργασίας συμβασιούχων τον Μάρτιο του 2021

Θεωρούμε χρήσιμο, πριν την αναφορά μας στην επίσχεση, να προσπαθήσουμε να αποδώσουμε σε ένα συνοπτικό χρονικό, τις ασύμφωνες συνθήκες υπό τις οποίες καλούνταν (και καλούνται) οι εργαζόμενοι των αρχαιολογικών ερευνών να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της δουλειάς τους.

Πρώτον, η συντριπτική πλειονότητα των εργαζομένων είχε και έχει να καλύψει ένα πολύ μεγάλο κόστος μεταφοράς από τον τόπο κατοικίας του στο εργοτάξιο, που βρίσκεται στο Καστέλλι Πεδιάδας. Επειδή όλοι σχεδόν οι εργαζόμενοι ζουν στην πόλη του Ηρακλείου ή και ακόμα πιο μακριά (πχ. Αρχάνες), για να μεταβούν στη δουλειά τους και να επιστρέψουν στο σπίτι τους χρειάζεται να διανύσουν **τουλάχιστον 80 χλμ. καθημερινά**. Αυτό αντιστοιχεί για ένα μέσο αυτοκίνητο σε έξοδα τουλάχιστον 200-250 ευρώ το μήνα σε βενζίνη. Άρα, ο μέσος μισός ενός εργατή, που είναι περίπου 700-750 ευρώ, αυτομάτως μειώνεται κατά 1/3 ανά μήνα, ενώ ο μέσος μισθός ενός αρχαιολόγου, που είναι περίπου 950-1000 ευρώ μειώνεται κατά 1/4.

Δεύτερον, όταν οι εργαζόμενοι των αρχαιολογικών ερευνών αποφάσισαν να προχωρήσουν σε επίσχεση εργασίας την Τετάρτη 17/3/2021, διατελούσαν απλήρωτοι για το έτος 2021. Στις 11 Φεβρουαρίου 2021 είχε κατατεθεί στους λογαριασμούς τους η εξόφληση του μηνός Δεκεμβρίου 2020. Αξίζει να σημειωθεί επιπρόσθετα ότι η αμέσως προηγούμενη πληρωμή πριν τον Φλεβάρη, έλαβε χώρα στις 23/12/2020 και αφορούσε στον μήνα Νοέμβριο 2020, ενώ ακόμη και όταν οι συνάδελφοι πληρώθηκαν και σταμάτησαν την επίσχεσή τους, και πάλι δεν είχαν αποπληρωθεί πλήρως: η πληρωμή τους (μόνο) για τον μήνα Ιανουάριο 2021 πραγματοποιήθηκε στις 24 Μαρτίου.

Αυτή η κατάσταση είναι παραμόνιμη, δηλαδή υπάρχει μια σταθερή καθυστέρηση καταβολής μισθού περίπου 2 μηνών. Σημειώνεται, επίσης, ότι οι εργαζόμενοι που προέβησαν σε επίσχεση εργασίας ήταν της 1^{ης} και της 2^{ης} ομάδας συμβασιούχων. Αυτό σημαίνει ότι πρόκειται για ανθρώπους, που είχαν ξεκινήσει να εργάζονται 8 και 5 μήνες πριν με αποτέλεσμα να έχουν συσσωρευμένες υποχρεώσεις και οφειλές λόγω των καθυστερήσεων πληρωμών. Είναι σημαντικό να συνεκτιμηθεί, όχι μόνο το τελικό

πόσο κατέληγε να είναι ο μέσος μισθός με τα έξοδα μετακίνησης αλλά και το γεγονός ότι είχαν προκύψει **συσσωρευμένες οφειλές και ανάγκες από την σταθερή καθυστέρηση πληρωμών.**

Σε αυτό θα πρέπει να προσμετρηθεί ότι ένας σεβαστός αριθμός εργαζομένων, κυρίως αρχαιολόγων και συντηρητών, είχαν έρθει από άλλα σημεία της Ελλάδας για να εργαστούν στο Καστέλλι και ότι βαρύνονταν με ενοίκια, για τα οποία κατά κανόνα πρέπει κανείς να καταθέτει ποσό «έναντι». Άρα, ο μέσος εργαζόμενος στο Καστέλλι για να ξεκινήσει να εργάζεται για τους δύο πρώτους μήνες απλήρωτης δουλειάς θα έπρεπε να διαθέτει αρχικό κεφάλαιο κίνησης περίπου 450-500 ευρώ, και στην περίπτωση που έχει μεταναστεύσει από την κυρίως Ελλάδα και χρειάστηκε να πληρώσει τουλάχιστον ένα ενοίκιο έναντι, το αρχικό κεφάλαιο δεν θα ήταν κάτω από 1000 ευρώ, χωρίς να υπολογίζεται ένας σωρός επιπρόσθετων εξόδων διαβίωσης για δύο μήνες.

Η κατάσταση, λοιπόν, ήταν ασφυκτική για τους εργαζόμενους όχι απλά γιατί δεν τους συνέφερε να εργάζονται λόγω του κόστους, αλλά επειδή αδυνατούσαν συγχρόνως και να επιβιώνουν, καλύπτοντας τα καθημερινά έξοδα διαβίωσης, και να ξοδεύουν ό,τι χρήματα τους έχουν απομείνει σε βενζίνες.

Η επίσχεση αποφασίστηκε την προηγούμενη εβδομάδα, 8-12/3, και είχε εγκαίρως ειδοποιηθεί εγκαίρως η εργοδοσία για την πρόθεση των εργαζομένων. Η έναρξη της ήταν στις 17/3/21 και έληξε στις 24/3/21, όταν το μεσημέρι είχαν ενημερωθεί οι τραπεζικοί λογαριασμοί των εργαζομένων. Σε αυτήν συμμετείχε το σύνολο σχεδόν των εργαζομένων της 1^{ης} και της 2^{ης} προκήρυξης.

Η ΕΦΑΗ ενημέρωσε **μέσω μηνύματος βάιμπερ(!) (συνημ. 3)** τους εργαζόμενους στις 19/3/21, περίπου μεταξύ 15:00 και 18:00, ότι υπογράφηκε από τον αρμόδιο υπουργό η απόφαση κατανομής πίστωσης για την μισθοδοσία των εν επισχέσει εργαζομένων και ότι για το λόγο αυτό δεν συντρέχουν λόγοι επίσχεσης. Ο ΣΕΚΑ σε αυτή την ενημέρωση (και έπειτα από συνεννόηση με τους νομικούς του συμβούλους) απάντησε το αυτονόητο, ότι η υπόσχεση πληρωμής δεν αντιστοιχεί με πληρωμή. Οι ίδιοι εξάλλου οι συμβασιούχοι είχαν αποφασίσει να συνεχίσουν την επίσχεσή τους. Εκ μέρους του Εργατικού Κέντρου Αθήνας, και του νομικού της εκπροσώπου κ. Γιώργου Μελισσάρη, κατηγορηματικά μάς μεταφέρθηκε ότι **σε καμία περίπτωση προωθημένο μήνυμα SMS ή μήνυμα σε μέσο κοινωνικής δικτύωσης δεν μπορεί να θεωρηθεί επίσημη ενημέρωση προς τους εργαζόμενους εκ μέρους της ΕΦΑΗ.**

Κατά το πρώτο 15ήμερο του Απρίλη ο ΣΕΚΑ και οι συμβασιούχοι πληροφορήθηκαν κατά τύχη, ύστερα από την αδυναμία έκδοσης βεβαίωσης προϋπηρεσίας για το μήνα Μάρτη σε εργαζόμενο της ΕΦΑΗ, ότι 4 μεροκάματα από τα 6 της επίσχεσης του Μαρτίου δεν θα πληρωθούν. Στις 9/4/21 η Έφορος της ΕΦΑΗ, Βασιλική Συθιακάκη, ενημέρωσε μέσω e-mail **(συνημ. 4)** τους εργαζόμενους ότι τη νομιμότητα της επίσχεσης θα την εξετάσει ο νομικός σύμβουλος του δημοσίου και έως ότου αποφανθεί για αυτήν θα υπάρχουν περαιτέρω καθυστερήσεις πληρωμής. Στο ίδιο κείμενο οι εργαζόμενοι πληροφορήθηκαν **ότι η ΕΦΑΗ έλαβε προφορική οδηγία να εξετάσει και αυτή, ως εργοδότης, τη νομιμότητα της επίσχεσης** και ακόμα ότι η μόνη υποχρέωση της ΕΦΑΗ για την έγκαιρη πληρωμή των εργαζομένων είναι η αποστολή των καταστάσεων πληρωμής στο ΥΠΟΜΕ εντός του πρώτου δεκαημέρου κάθε μήνα.

Επίσης, σε απάντησή της προς το τοπικό Συνδικάτων Οικοδόμων **(συνημ. 5)** η ΕΦΑΗ ρητώς δηλώνει ότι «οι Υπηρεσίες του Υπ. Μεταφορών και Πολιτισμού διερευνούν τη νομιμότητα της επίσχεσης εργασίας (20-24/3/21)», αφενός αναγνωρίζοντας στον εαυτό της το δικαίωμα να κρίνει τη νομιμότητα ή μη μιας επίσχεσης, αφετέρου ορίζοντας τη διάρκεια της επίσχεσης σύμφωνα με τα δικά της κριτήρια.

Φαίνεται ότι η ΕΦΑΗ είναι εργοδότης, όταν πρόκειται να δικάσει μια επίσχεση και να κόψει ημερομίσθια εργαζομένων, αλλά η ΕΦΑΗ ΔΕΝ είναι εργοδότης όταν πρέπει να αναλάβει την (κατά τα άλλα αυτονόητη) υποχρέωση να πληρώσει με χρονική συνέπεια τους υφισταμένους υπαλλήλους της.

Τελικά οι εργαζόμενοι διαπίστωσαν στη μισθοδοσία τους ότι έλειπαν 4 μεροκάματα και όχι 6, όσες δηλαδή ήταν συνολικά οι ημέρες της επίσχεσης. Η ΕΦΑΗ, λοιπόν, αποφάσισε ότι οι 4 από τις 6 ημέρες της επίσχεσης ήταν παράνομες, αυτές δηλαδή που ακολούθησαν την ενημέρωση των εργαζομένων μέσω βάιμπερ. Μόνο που η ενημέρωση εκείνη έφτασε μετά το τέλος της βάρδιας και όχι την προηγούμενη μέρα. Συνεπώς, η ΕΦΑΗ θα έπρεπε, σύμφωνα με τα δήθεν κριτήρια που η ίδια επικαλείται, να έχει αφαιρέσει 3 και όχι 4 μεροκάματα.

Το βασικότερο, ωστόσο, ζήτημα που προκύπτει από την πρωτοβουλία της ΕΦΑΗ είναι ότι αποφάσισε να λειτουργήσει σαν αστικό δικαστήριο και να κρίνει τη νομιμότητα μιας εργατικής διεκδίκησης.

Ας σημειωθεί πως ακόμη και η απόφασή να «κόψει» 4 μεροκάματα, λήφθηκε με καθυστέρηση, αφού η ΕΦΑΗ απέστειλε στο ΥΠΟΜΕ τις καταστάσεις πληρωμών στις 15/4 και όχι εντός του πρώτου 10ημέρου ενός εκάστου μήνα, ως τυπικά θα όφειλε.

Θεωρούμε ότι η ανωτέρω συμπεριφορά της ΕΦΑΗ είναι εντελώς παράνομη και καταχρηστική. Αφενός γιατί εντελώς αυθαίρετα και αναρμόδια έκρινε μια νομιμότητα και τυπικά, αλλά και ουσιαστικά, επιβολή επίσχεσης εργασίας εκ μέρους των εργαζομένων ως παράνομη, ενώ ο μόνος αρμόδιος για να κρίνει τη νομιμότητα ή μη της επίσχεσης εργασίας είναι ο φυσικός Δικαστής, αφετέρου δε, διότι αποφάσισε εντελώς αυθαίρετα και παράνομα να μην πληρώσει τα ανωτέρω 4 ημερομίσθια στους εργαζόμενους, σε διάστημα μάλιστα που η ίδια είχε ήδη περιέλθει σε υπερημερία ως προς την αποδοχή της εργασίας τους, σύμφωνα με το άρθρο 656 του ΑΚ, όπως αναλύθηκε εκτενώς ανωτέρω (υπό Α2).

Γ. Για τα ελλιπή μέτρα προστασίας και ασφάλειας των εργαζομένων

Στο εργοτάξιο του νέου αεροδρομίου στο Καστέλλι Πεδιάδος έχει παρατηρηθεί πολλάκις πλημμελής μέριμνα για την προστασία και ασφάλεια των εργαζομένων στις αρχαιολογικές εργασίες. Η μέριμνα αυτή βαραίνει τον εργοδότη.

Ο ΣΕΚΑ έχει συμπληρώσει έναν χρόνο από τη στιγμή που κατάγγειλε τις ελλείψεις αυτές στη ΓΔΑΠΚ (Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς) και στην ΕΦΑΗ, με την προϊσταμένη της ΕΦΑ κα Συθιακάκη να παραδέχεται τότε το σύνολο των ελλείψεων σε επικοινωνία της με την ΓΔΑΠΚ.

Πρέπει να επισημανθεί ότι το εργοτάξιο είναι μια μεγάλη έκταση γης, περίπου 18.000 στρέμματα, πλήρως αποψιλωμένη από δέντρα και πράσινο. Η επιφάνεια αυτή αλλάζει διαρκώς: μεγάλος αριθμός χωματουργικών μηχανημάτων είτε επιχωμάτων είτε αποχωμάτων. Συχνά οι διαδρομές που χρησιμοποιούνται το πρωί για την κίνηση εντός του εργοταξίου δεν υπάρχουν με τη λήξη της βάρδιας. Επιπλέον, όταν βρέχει τα νερά αποσύρονται με μεγάλη δυσκολία με αποτέλεσμα με την πρώτη καταιγίδα να πλημμυρίζει ο κάμπος του Καστελλίου. Επίσης, λόγω των ανεμορριπών, που συνηθίζονται στην περιβαλλόμενη από βουνά πεδιάδα, η σκόνη και το χώμα στην ατμόσφαιρα αφθονούν. Σε αυτές τις συνθήκες και κατά τη διάρκεια εργασιών, ανάμεσα σε οχήματα και εν μέσω εκσκαφών προκύπτουν αρχαιότητες και εκκινούν ανασκαφικές εργασίες. Έως τώρα έχει ολοκληρωθεί η ανασκαφή 3 αρχαιολογικών

θέσεων και άλλες 3 βρίσκονται υπό ανασκαφή. Το σύνολο των θέσεων που έχουν εντοπιστεί και έχουν επισημανθεί κατά το παρελθόν στον κάμπο του Καστελλίου υπερβαίνει τις 30.

Υπό τις παραπάνω συνθήκες είναι που οι παραλείψεις ή η αδιαφορία της εργοδοσίας έχουν θέσει και θέτουν την ασφάλεια των εργαζομένων των αρχαιολογικών εργασιών υπό αίρεση. Ενδεικτικά είναι τα παρακάτω.

1. Οι αρχαιολογικές εργασίες στο πεδίο ξεκίνησαν στο τέλος Ιουλίου του 2020 (24/7). **Οι εργαζόμενοι έλαβαν Μέσα Ατομικής Προστασίας** (ΜΑΠ: γιλέκο, κράνος, παντελόνι, αρβυλάκια) τον Ιανουάριο του 2021, δηλαδή **6 μήνες περίπου μετά την έναρξη των εργασιών**. Αξίζει να σημειωθεί ότι τα εργαλεία παρελήφθησαν το ίδιο χρονικό διάστημα και ότι μέχρι τότε οι εντολές ήταν οι εργατοτεχνίτες να κρατούν τα δικά τους εργαλεία...

2. Η αρχαιολογική εργασία δεν περιορίζεται μόνο στο πεδίο, στην ανασκαφή. Σημαντικό μέρος της εργασίας των αρχαιολόγων αλλά και άλλων ειδικοτήτων, όπως των αρχιτεκτόνων, λαμβάνει μέρος σε κλειστό, στεγασμένο χώρο. Έτσι, οι ελάχιστες προϋποθέσεις για να γραφτεί το ημερολόγιο, να επεξεργαστούν οι φωτογραφίες, να ετοιμαστούν τα αρχιτεκτονικά σχέδια και οι στρωματογραφικές τομές είναι ένα μεγάλο τραπέζι, 2-3 καρέκλες και ένας στεγασμένος ασφαλής χώρος. Επίσης, η χρονολόγηση, τουλάχιστον, των ευρημάτων που έρχονται στο φως συχνά απαιτούν την περιήγηση σε αρκετούς τίτλους εγχειριδίων, που δεν είναι δυνατό να τους φέρει μαζί του ο εκάστοτε αρχαιολόγος αλλά πρέπει να βρίσκονται σε σταθερό και ασφαλές περιβάλλον. Αυτή τη λύση μπορούν, ως εθίχεται, να τη δώσουν στα εργοτάξια τα containers. Παρόλες τις ανάγκες αυτές, που θα επέτρεπαν την καλύτερη και ταχύτερη πρόοδο των εργασιών, ελάχιστη μόνο πρόοδος έχει σημειωθεί. Στις περισσότερες περιπτώσεις δεν προσφέρεται ούτε ένα μικρό τραπέζι. Η ανάδοχος εταιρεία έδωσε ένα container, το οποίο όμως βρίσκεται στην έδρα της εταιρείας στο εργοτάξιο, πολύ μακριά από τις ανασκαφές. Αυτό χρησιμοποιήθηκε, άλλωστε, εξαρχής για την φύλαξη των καθημερινών ευρημάτων και των εργαλείων. **Έπρεπε να περάσουν 12 μήνες ώστε ο εργοδότης να παράσχει ένα δεύτερο container στους εργαζόμενους, τον Ιούλιο του 2021**. Αυτό, ωστόσο, τοποθετήθηκε στη μία από τις τρεις και απομακρυσμένες μεταξύ τους αρχαιολογικές θέσεις, είναι μικρό και αξιοποιήθηκε για τη φύλαξη ευρημάτων και εργαλείων. Σε περίπτωση βροχόπτωσης οι εργαζόμενοι δεν έχουν παρά τα αυτοκίνητά τους για να φυλαχθούν, ενώ αρχαιολόγοι και σχεδιαστές, δε μπορούν να βελτιώσουν την εργασία τους με την ποιότητα και τους ρυθμούς που θα επιθυμούσαν. Όλα αυτά τη στιγμή που ΕΦΑΗ διαθέτει ήδη, από παλαιότερα έργα, δύο άδεια αχρησιμοποίητα containers, τα οποία σαπίζουν στην αυλή της αποθήκης της ΕΦΑΗ στη ΒΙΠΕ Ηρακλείου.

3. Είναι αυτονόητο ότι όλα τα εργοτάξια διαθέτουν τουαλέτες για τους εργαζόμενους. Έτσι και αυτό του Καστελλίου διαθέτει τουαλέτες, οι οποίες, όμως βρίσκονται στην έδρα της εταιρείας, δηλαδή πολύ μακριά από τις ανασκαπτόμενες θέσεις. **Μετά από 11 μήνες κατέφτασαν οι δύο και μοναδικές τουαλέτες για το αρχαιολογικό προσωπικό του Καστελλίου**. Φυσικά έπειτα από πιέσεις και καταγγελίες του ΣΕΚΑ, όπως και στην περίπτωση του container (συνημ. 6α έως 6στ: επίσημα έγγραφα και καταγγελίες τους ΣΕΚΑ και της ΟΙΥΕ για τα διάφορα προβλήματα που καταγράφονται στο έργο του αεροδρομίου στο Καστέλλι).

Είναι ευνόητο ότι δύο τουαλέτες δεν επαρκούν. Τουλάχιστον δύο τουαλέτες θα έπρεπε να διαθέτει κάθε ανασκαπτόμενη θέση, όχι το σύνολό τους. Μάλιστα,

σύμφωνα με τη λογική του εργοδότη, οι δύο αυτές τουαλέτες θα ήταν επαρκείς για 160 άτομα προσωπικού, που η τελευταία, η 4^η κατά σειρά, προκήρυξη της ΕΦΑΗ ευελπιστούσε να απασχολήσει στις αρχαιολογικές εργασίες του Καστελλίου.

4. Η πιο επικίνδυνη, ίσως, κατάσταση για την ασφάλεια των εργαζομένων του αρχαιολογικού κομματιού στο νέο αεροδρόμιο είναι η **απουσία οιασδήποτε πρόνοιας για την μετακίνηση των εργαζομένων εντός του εργοταξίου**. Παρότι εντός κάθε εργοταξίου απαγορεύεται η είσοδος ΙΧ και επιτρέπεται η κίνηση μόνο οχημάτων σχετικών με το έργο και τον ανάδοχο, στο Καστέλλι το αρχαιολογικό προσωπικό μεταβαίνει στις ανασκαπτόμενες θέσεις με τα δικά του μέσα αποκλειστικά. Αυτό είναι καταρχήν επικίνδυνο γιατί τα χωματουργικά οχήματα είναι άφθονα και η ορατότητα δεν είναι πάντα σύμμαχος. Να υπενθυμίσουμε ότι λίγους μήνες πριν, σημειώθηκε εργατικό ατύχημα με αποτέλεσμα τον ακαριαίο θάνατο εργαζομένου της ΤΕΡΝΑ, όταν ο οδηγός εκσκαφικού οχήματος δεν είδε τον άτυχο εργαζόμενο και τον τραυμάτισε θανάσιμα. Επιπλέον, όπως σημειώθηκε εισαγωγικά, οι χωματουργικές εργασίες είναι τόσο εντατικοποιημένες που η επιφάνεια του εργοταξίου καθημερινά μεταβάλλεται **(συνημ. 7)**. Αυτή είναι η αιτία που κάποιες φορές οι εργαζόμενοι των αρχαιολογικών έργων αδυνατούσαν να εξέλθουν από το εργοτάξιο. Τέλος, έχουν σημειωθεί φθορές σε ΙΧ λόγω του ανώμαλου εδάφους και της σκόνης. Αν και παράνομο και επικίνδυνο, κανείς, ούτε ο ανάδοχος του έργου ούτε ο εργοδότης των εργαζομένων δεν ενδιαφέρονται να δώσουν λύση στο πρόβλημα αυτό. Η χρήση των ΙΧ, φυσικά, δε γίνεται μόνο για την είσοδο και έξοδο από το εργοτάξιο, αλλά και για την μεταφορά εργαλείων και αρχαιοτήτων στα προαναφερθέντα containers ή για τη μετάβαση σε μία από τις δύο διαθέσιμες τουαλέτες.

5. Τέλος, ακόμα και σήμερα **τα μέσα σκίασης δεν επαρκούν και τα μέσα οριοθέτησης και σήμανσης, όπως οι ειδικές ασπροκόκκινες ταινίες, ώστε οι ανασκαφικές θέσεις να είναι ορατές από απόσταση, είναι σχεδόν ανύπαρκτες**.

Στη βάση όλων των παραπάνω προκύπτουν αυτονόητα αιτήματα.

1. Η μετακίνηση των εργαζομένων των αρχαιολογικών εργασιών εντός του εργοταξίου να γίνεται αποκλειστικά με μέσα και με οδηγούς του εργοδότη ή του αναδόχου.
2. Καθορισμός σταθερών διαδρόμων εντός του εργοταξίου ανά τακτά διαστήματα.
3. Καθορισμός ελάχιστης απόστασης των διαδρόμων μετακίνησης από τα αρχαιολογικά σκάμματα, τα οποία πρέπει να ορίζονται από όλες τις πλευρές από ταινία σήμανσης.
4. Τοποθέτηση δύο τουλάχιστον τουαλετών ανά αρχαιολογική θέση.
5. Τοποθέτηση δύο ακόμα, τουλάχιστον, containers για τους εργαζόμενους των αρχαιολογικών εργασιών, πλησίον των ανασκαπτόμενων θέσεων. Εξοπλισμός τους με καρέκλες και τραπέζια.
6. Προμήθεια ΜΑΠ και εργαλείων για την έγκαιρη ανανέωση των υπαρχόντων. Επαρκή σκίαστρα (για παράδειγμα 1 μεγάλη ομπρέλα ανά 5 τ.μ.).

Ο Σύλλογος Εκτάκτων Αρχαιολόγων έχει κάθε διάθεση να βρεθεί σε μια συνεννόηση με την ΕΦΑΗ και σε συνεργασία με την ανάδοχο εταιρεία (ΤΕΡΝΑ) να προχωρήσουν σε σύνταξη μνημονίου για τα μέτρα ασφάλειας και προστασίας των εργαζομένων.